



Rapport

Datum: 15 september 2006
Rapportnummer: 2006/320

Klacht

Verzoekers, drie mannen en een vrouw, die op 20 augustus 2003 uit Nederland zouden worden verwijderd door de Koninklijke Marechaussee te Schiphol naar de Democratische Republiek Congo, klagen erover dat de Koninklijke Marechaussee:

- verzoeker T. zonder reden ruim tien minuten naakt en geboeid heeft gelaten, en de drie andere verzoekers aan dit zicht heeft blootgesteld;
- hen onvoldoende heeft geïnformeerd over het stopzetten van de verwijdering;
- heeft geweigerd om hen contact te laten opnemen met hun advocaten;
- verzoeker T. geen schadevergoeding heeft gegeven voor het verlies van enkele kledingstukken en alle verzoekers voor het ten onrechte lange tijd niet verschaffen van eten en drinken.

Ook klagen verzoekers erover dat de dienst Vervoer en Ondersteuning van het Ministerie van Justitie hun persoonlijke bezittingen niet heeft teruggegeven.

Beoordeling

Algemeen

1. Op 20 augustus 2003 bereidde de Koninklijke Marechaussee te Schiphol een groepsgewijze uitzetting voor per chartervlucht vanaf de luchthaven Schiphol naar Kameroen en de Democratische Republiek Congo.

De uit te zetten personen moesten in een cellenbus blijven, die op het platform van het vliegveld was geparkeerd, en werden voor hun fouillering en visitatie vanuit deze bus naar het Bureau Verwijderingen gebracht van de Koninklijke Marechaussee, en daarna weer terug naar de bus.

Het was de bedoeling dat de chartervlucht zowel naar Kameroen als naar de Democratische Republiek Congo zou gaan, echter de autoriteiten van Congo weigerden kort voor vertrek hun medewerking. Daarom ging de uitzetting van de groep personen waartoe verzoekers behoorden uiteindelijk niet door. De personen met bestemming Congo moesten in de cellenbus achterblijven terwijl de groep naar Kameroen werd uitgezet. Zij verbleven de hele dag (van 8.30 uur tot 18.00 uur) zonder eten en drinken in deze cellenbus. Vervolgens werden zij door de Dienst Vervoer en Ondersteuning van het Ministerie van Justitie weer teruggebracht naar het uitzetcentrum Zestienhoven in Rotterdam.

2. De Commissie van Toezicht Detentieplaatsen was aanwezig bij deze verwijdering en maakte hiervan een verslag. Dit verslag hield onder meer het volgende in:

“Het betrof hier een uitzetting van plm 40 vreemdelingen met bestemming Congo en Cameroen. Ook zouden 5 door de BGS (Bundesgrenzschutz) aangeleverde vreemdelingen voor Cameroen uitgezet worden. (...)

De operatie zou om 07.00 uur beginnen, maar liep al in het begin al ruim 2 uur uit omdat de deportees te laat werden aangeleverd. Dat zou niet het enige zijn dat die dag mis ging! Bovendien werden deportees aangeleverd in afzonderlijke auto's in strijd met de daarover gemaakte afspraken. De Kmar (Koninklijke Marechaussee; N.o.) zag het hele traject liever in 1 hand, van aanleveren, fouilleren, vliegen, waardoor de deportees dan bijv. de dag voor uitzetting in een uitzetcentrum (op Zestienhoven al beschikbaar, op Schiphol Oost in aanbouw) zouden moeten aangeleverd. Het is zeer frustrerend voor de Kmar dat zij nu zo weinig invloed hebben op de aangeleverde partijen.

Door verzet van enkele deportees liep het geheel ruim uit de tijd. (...)

Omdat de G-Pier niet beschikbaar was (dat is hij voor uitzettingen alleen 's nachts), vond de uitzetting plaats vanuit Bureau Verwijderingen (van de Koninklijke Marechaussee op Schiphol; N.o.).

De deportees werden vanaf airside door een goed ingespeeld ploegje van 5 marechaussees naar één van de twee uitzetverblijven (van het Bureau Verwijderingen; N.o.) gebracht. De ramen van de verblijven waren afgeplakt, maar de deur stond open. Daar moesten zij zich uitkleden, waar twee marechaussees een laken voor hem hielden. De kleding werd vervolgens elders (dat duurde soms ook weer 10 minuten) door de X-ray gehaald. (Bij een deportee werd in het 2e paar schoenen door de X-ray een scherp metalen plaatje in de hak van de schoen gedetecteerd.)

De deportee zat intussen met het laken om te wachten. Na het onderzoek kleedde de deportee zich weer aan en werd hij naar de cellenbus teruggebracht in afwachting van het transport naar het vliegtuig.

Een vrouwelijke deportee vroeg opnieuw asiel aan hetgeen door de ter plaatse aanwezige IND ambtenaren werd geweigerd omdat zich t.o.v. de eerste aanvraag geen nieuwe feiten hadden voorgedaan. Dat gebeurde in de kleine ruimte van bureau uitzetting, dus telefonisch contact met een advocaat, het horen van de deportee, de gehele administratieve procedure. Hierdoor en door het veiligheidsonderzoek van de deportees en de wachtende Duitse escorts (de Nederlandse zaten op Schiphol Oost) was het uitermate vol bij Verwijderingen en konden K. en de zijnen hun normale werk niet doen (...).

Een deportee had zich in de bus maar vast geheel ontkleed (...). Een ander weigerde zich na de foullering weer aan te kleden en werd naakt en geboeid naar de bus afgevoerd.

Weer een ander verzette zich heftig en moest door 5 man onder controle gebracht worden (...) Een (...) deportee die men viermaal eerder had geprobeerd uit te zetten wat was mislukt omdat hij met poep gooide, kreeg desondanks de gelegenheid van het toilet gebruik te maken. Ook nu weer deed hij dat niet op passende wijze waarna twee marechassees razendsnel een overall aanschoten en zij de reeds uitgerolde brandslang moesten hanteren. Ook hier heftig verzet. (...)

Overigens doet zich hier de vraag voor of de terugkeerfunctionarissen van de IND de deportees wel voldoende voorbereiden op de mogelijke consequenties bij bijv. verzet/geweld. Wij deden de suggestie dat de terugkeerfunctionaris foto's laat zien hoe het kan gaan (positief en negatief). Als de deportee weet dat hij het toch verliest tegen de overmacht, houdt hij zich wellicht rustiger. Kmar en IND zullen er over nadenken.

In de loop van de ochtend deed het gerucht al de ronde dat de ambassadeur van Congo liet weten geen charter te zullen accepteren (...).

Omstreeks 13.00 uur kwam het bericht door dat de vlucht voor de Congolezen definitief gecancelled was. Juist zij hadden de meeste problemen/verzet veroorzaakt. Zij zijn nog wel tezamen met de mensen voor Cameroen naar het vliegtuig gebracht omdat ze ook door elkaar in de bussen zaten. Pas bij het vliegtuig werd de scheiding aangebracht en konden 19 mensen voor Cameroen aan boord gebracht worden en 19 mensen voor Congo teruggebracht worden waar ze vandaan kwamen. Wij hebben aanbevolen om de deportees duidelijk te maken wat de reden was van het niet doorgaan van de uitzetting, zodat men niet zou denken dat het gepleegde verzet de reden was.

Uiteindelijk reden de bussen pas om ongeveer half drie naar het platform. De eerste onderzochte deportees (omstreeks 10 uur) hadden dus een uur of vier in de kleine cellen van de cellenbus gezeten, waaronder sommige geboeid en een enkele als postpakketje (met tierips om benen). Er werd geen eten verstrekt. Wel is er een keer een plaspauze geweest (...).

Tijdens het vervoer van bureau uitzettingen naar het vliegtuig (...) bleef de 2e bus achter omdat daarin om "assistentie collega" was geroepen (vechtpartij) (...). Opnieuw enige vertraging (...). De meeste deportees liepen het vliegtuig in, een enkele geboeid. Maar er waren er ook een paar die het toestel in werden gedragen. (...)

Voeg hierbij dat er nog een melding binnen kwam dat er een bom in de bagage van een Cameroenees zou zitten en dat het Autonoom Centrum (...) bedreigd zou hebben deze uitzettingvlucht te zullen verijdelen (...).

(...)

Onze conclusies

(...)

- de individuele marechassees treden zonder uitzondering uiterst professioneel op. Wij hebben niets gezien wat maar in de buurt kwam van machtsmisbruik of onnodig geweld.
- toch is de behandeling als gevolg van de volstrekt onvoldoende infrastructuur in sommige gevallen niet menswaardig te noemen. Zie de lange insluiting van aan handen en voeten geboeide personen in de bijzonder kleine cel van de bus.
- door een betere voorlichting kan wellicht verzet en dus het gebruik van dwangmiddelen worden voorkomen.
- de marechassees moeten zo snel mogelijk het Amerikaanse koppel (een ander soort handboeien; N.o.) aanschaffen. (...)
- wij hadden de indruk dat organisatorisch gezien de uitzetting voor een belangrijk deel een kwestie van improviseren is; er zijn veel onzekerheden vooral wat betreft de aanvoer en het te verwachten verzet. Daarbij kwam dat het de eerste maal was dat vanuit Bureau Verwijderingen een charter-uitzetting plaatsvond. Het zou heel goed zijn als de deportees een dag eerder worden aangeleverd en de dag tevoren al door de Kmar in een uitzetcentrum kunnen worden "afgehandeld".

I. Ten aanzien van het naakt en geboeid laten van verzoeker T. , hetgeen verzoeker M. en B. en verzoekster N. hebben gezien.

Bevindingen

1. Verzoeker T. heeft er blijkens zijn verzoekschrift van 21 juni 2004 via zijn gemachtigde over geklaagd dat alleen hij zich bij zijn fouillering geheel moest ontkleden, hij vervolgens pas na minimaal vijf minuten een laken kreeg om zich te bedekken, en dat het vijftien minuten duurde voor hij zijn kleding kreeg uitgereikt. Ook was hij gedurende die tijd alleen gelaten, en waren ten onrechte dwangmaatregelen jegens hem toegepast.

Op 11 en op 15 september 2003 dienden de gemachtigden van verzoekers klachten in bij de Koninklijke Marechaussee. In elk geval bij de brief van 15 september 2003 was als bijlage een verslag gevoegd van VluchtelingenWerk van 26 augustus 2003. Dit verslag hield in dat T. in het grenshospitium was geboeid, terwijl hij geen geschiedenis van geweld had, dat hij zich in een hangar (bedoeld is het Bureau Verwijderingen van de Koninklijke Marechaussee) op Schiphol moest uitkleden en minstens vijf minuten naakt tegen een muur had gestaan, daarna een korte deken uitgereikt had gekregen en vervolgens vijftien minuten alleen was gelaten. Daarna was hij naar de cellenbus gebracht waar de anderen zich bevonden.

2. Verzoekers B., M. en N. klagen erover dat zij aan het zicht van T. zijn blootgesteld.

In het verzoekschrift is vermeld dat verzoeker M., die T. kende, T. naakt tegen de muur had zien staan; verzoeker B. had een voor hem onbekende Afrikaanse man naakt en geboeid op de grond zien liggen. Deze man huilde en zag er slecht uit.

Blijkens eerdergenoemd verslag van VluchtelingenWerk van 26 augustus 2003, heeft M. moeten aanzien hoe T. werd behandeld, waardoor hij erg was geschrokken en gezondheidsklachten had, en heeft verzoekster N. een haar onbekende man naakt en geboeid gezien. In dit verslag van VluchtelingenWerk was verder vermeld dat N., M. en B. tijdens de fouillering van T. in de cellenbus zaten, en zij voor toiletgebruik naar de hangar waren gebracht.

3. De Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee liet in reactie op de klacht van T. op 5 februari 2004, en in de nagenoeg gelijklopende reactie op de klachten van N., M. en B. van 28 januari 2004, onder meer weten dat het fouilleren gebeurde door twee teams van vijf personen, die constant toezicht hielden op de kleine groepen vreemdelingen die tegelijk werden gefouilleerd. Nadat de vreemdeling zich had ontkleed, werd hem een laken verstrekt om zich te bedekken. De kleding werd onderzocht op gevaarlijke voorwerpen in de vaste X-ray machine. De vreemdeling moest gemiddeld vijf minuten wachten op de terugkeer van de kleding.

Pas vanaf het moment van aanlevering viel T. onder verantwoordelijkheid van de Koninklijke Marechaussee. Voor zover T. al geboeid was aangeleverd, was dat niet onder verantwoordelijkheid van de Koninklijke Marechaussee gebeurd. De Koninklijke Marechaussee kon niet meer nagaan welke vreemdelingen de Marechaussee had geboeid en welke niet. Een vreemdeling had zich in de cellenbus alvast geheel ontkleed en had geweigerd zich weer aan te kleden. Deze man was geboeid geweest. Mogelijk was dit T.

T. had, zoals iedere andere vreemdeling, direct bij het ontkleden een laken aangereikt gekregen. Het was niet uitgesloten dat M. een ogenblik T. naakt had gezien, net voordat hij een laken kreeg uitgereikt. De Bevelhebber achtte het niet aannemelijk dat T. vijf minuten op de verstrekking van een laken had moeten wachten. Verder duurde het ongeveer vijf á tien minuten om de kleding door de X-ray machine te halen en niet vijftien minuten. Hij achtte daarom de klacht ongegrond.

4. De minister van Defensie liet de Nationale ombudsman, onder verwijzing naar de hiervóór vermelde reacties van de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee, op 15 september 2004 weten dat hij de klacht op dit punt ongegrond achtte. De minister bracht onder meer naar voren dat groepsuitzettingen per chartervliegtuig naar Noord- en West-Afrika werden aangemerkt als een hoge risicovlucht. De Koninklijke Marechaussee was in het verleden geconfronteerd geweest met vreemdelingen uit die regio die bijvoorbeeld zelfmutilatie pleegden en daartoe stukjes glas, mesjes of andere scherpe voorwerpen in hun kleding verborgen, of die zich met eigen uitwerpselen insmeerden of daarmee gooiden en dergelijke. Daarom werd op grond van artikel 96 van de Regeling

Toezicht Luchtvaart (zie Achtergrond onder 2.) bij elke uit te zetten vreemdeling tijdens groepsuitzettingen een uitgebreide visitatie gehouden. Deze visitatie vond plaats in een afgeschermd ruimte. Aan de ontklede vreemdeling werd een laken of deken uitgereikt. De minister gaf verder aan dat de Koninklijke Marechaussee T. niet had geboeid.

In een reactie van 3 maart 2005 op nadere vragen gaf de minister verder aan dat niet kon worden nagegaan wat er met T. was gebeurd omdat het niet mogelijk was om overal gelijktijdig aanwezig te zijn, alles te registreren en schriftelijk vast te leggen. Er moesten keuzes gemaakt worden. Er waren geen mutaties gemaakt. Bij de uitzetting van ongeveer 45 personen waren aanwezig: een onbekend aantal medewerkers van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND); een arts en een verpleger van de Medische Dienst; drie fouilleringsploegen van vijf personen en drie andere officieren van de Koninklijke Marechaussee; twee leden van de Commissie van Toezicht Detentieplaatsen; tien Duitse escorts; en negentig extra escorts. De minister bracht voorts naar voren dat de verklaringen van verzoekers onderling incongruent, vaag en niet gedetailleerd waren.

5. Uit een verklaring van 26 januari 2005 van ambtenaar D. van de Dienst Vervoer en Ondersteuning van het Ministerie van Justitie blijkt dat T. voor aanvang van het transport was geboeid met een zogenaamde koppelboei op grond van het beheersrisicoprofiel van T., te weten: agressief, verbaal en fysiek, beheersrisico en geweldpleger. Bij overdracht aan de Koninklijke Marechaussee was deze koppelboei verwijderd.

6. Verzoekers gemachtigden hebben op 3 november 2004 gereageerd op het standpunt van de minister. Zij achtten de gevoerde procedure niet zorgvuldig omdat niets was gedaan om de privacy te beschermen. Zij waren van mening dat de uit te zetten personen hun ondergoed nog hadden moeten kunnen aanhouden, tot het moment van visitatie. Dit achtten zij de minimale inspanning die de Koninklijke Marechaussee had moeten verrichten om de lichamelijke en geestelijke integriteit zoveel mogelijk te beschermen.

7. De minister van Defensie verstrekke op 6 januari 2006 en op 17 februari 2006 nadere informatie met betrekking tot beveiligingsmaatregelen op het gebied van de luchtvaart. De minister verwees onder meer naar EG verordening 622/2003 (zie Achtergrond onder 1.) met een vertrouwelijke bijlage. De Nationale ombudsman heeft kennisgenomen van deze bijlage, en heeft geconstateerd dat op grond van deze bijlage aanvullende beveiligingsmaatregelen mogelijk zijn bij personen die worden gedeporteerd.

Beoordeling

8. Eenieder heeft recht op eerbiediging van zijn persoonlijke levenssfeer, behoudens bij of krachtens de wet te stellen beperkingen. Dit houdt in dat een overheidsinstantie moet voorkomen dat de behandeling van burgers onnodig vernederend is.

9. Volgens de minister van Defensie moesten alle uit te zetten personen zich ontkleden en werden zij allen gevisiteerd. Dit valt ook op de maken uit het verslag van de Commissie van Toezicht Detentieplaatsen. De minister had ook in zijn reactie van 15 september 2004 aangegeven dat alle groepsuitzettingen per chartervlucht naar Noord- en West-Afrika werden aangemerkt als een hoge risicovlucht, gelet op de ervaringen in het verleden, en dat op grond van artikel 96 Regeling Toezicht Luchtvaart (zie Achtergrond onder 2.) bij elke uit te zetten vreemdeling, tijdens groepsuitzettingen, een uitgebreide visitatie werd gehouden. In dit artikel is bepaald dat de gezagvoerder gedurende de vlucht van het luchtvaartuig verantwoordelijk is voor de veiligheid van het vaartuig en de inzittenden, en bevoegd is de nodige maatregelen te nemen ter waarborging van deze veiligheid.

10. Op grond van de reactie van de minister van 15 september 2004 en gelet op het verslag van genoemde Commissie kon deze uitzetting worden aangemerkt als een hoge risicovlucht. Dat bij een hoge risicovlucht nadere veiligheidsmaatregelen moeten worden genomen is niet onredelijk. In het door de minister genoemde artikel 96 Regeling Toezicht Luchtvaart is echter niet bepaald wanneer kan worden gevisiteerd.

Evenmin kan deze bevoegdheid worden gebaseerd op de artikelen 28 en 29 van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon Opsporingsambtenaar (zie Achtergrond onder 3.), waarin is bepaald dat kan worden gevisiteerd wanneer bij de ingeslotene na de veiligheidsfouillering is gebleken dat de kleding tijdens de insluiting een gevaar voor de veiligheid van betrokkene of van anderen kan vormen, of op de artikelen 37f en 37h, van de Luchtvaartwet (oud) met betrekking tot controle van de kleding van personen en bagage (zie Achtergrond onder 2.)

Op grond van EG-verordening 2320/2002 en de hierop gebaseerde EG-verordening 622/2003, met geheime bijlage, vindt bij een groepsgewijze uitzetting een veiligheidsonderzoek plaats om te onderzoeken of deze personen gevaarlijke voorwerpen bij zich hebben. Vanwege het veiligheidsrisico mag dit onderzoek verdergaand zijn dan bij gewone passagiers, die mogen worden gefouilleerd en/of door röntgenapparatuur gaan. Deze regelgeving biedt dan ook de mogelijkheid om bij voorbaat al als veiligheidsmaatregel iedere persoon in het geval van een groepsgewijze uitzetting te visiteren ter waarborging van de veiligheid tijdens de vlucht. In deze regelgeving is niet nader aangegeven of, en zo ja wanneer, iedereen zich moet ontkleden en mag worden gevisiteerd, dan wel op welke wijze deze maatregelen moeten worden uitgevoerd.

Gezien het ingrijpende karakter van een maatregel als visitatie acht de Nationale ombudsman het van belang dat een nadere (interne) regelgeving bestaat waarin deze bevoegdheid is neergelegd, en ook is bepaald op welke wijze de visitatie zal plaatsvinden. Voor zover de visitatie ook een manueel onderzoek in het lichaam inhoudt, behoort dit onderzoek te worden uitgevoerd door een arts, en niet door de Koninklijke Marechaussee zelf.

Daarom wordt aanleiding gezien om op dit punt een aanbeveling te doen, als hierna vermeld.

11. T. heeft aangegeven dat hij de wijze van visitatie als vernederend heeft ervaren, onder meer omdat hij enige tijd heeft moeten wachten tot hem een laken werd uitgereikt, en hij vervolgens lang heeft moeten wachten op zijn kleding.

De Koninklijke Marechaussee kon niet meer nagaan of T. enige tijd heeft moeten wachten tot hem een laken was uitgereikt. Op grond van het verslag van de Commissie van Toezicht Detentieplaatsen, waarin is vermeld dat telkens een groep van vijf Marechaussee-ambtenaren bij de fouillering van de groepen vreemdelingen toezicht heeft gehouden en daarbij een laken heeft uitgereikt, is echter aannemelijk dat wel meteen een laken is uitgereikt. Ook in die situatie is echter niet te voorkomen dat T. in elk geval enig moment ontkleed zichtbaar is geweest. Bovendien heeft M. verklaard dat hij T. naakt heeft gezien. Niet kan worden uitgesloten dat dit in de beleving van T. iets langer heeft geduurd waardoor hij zich blootgesteld heeft gevoeld aan het zicht van anderen, en in elk geval aan de Marechaussee-ambtenaren. Hoewel niet aannemelijk is dat de Koninklijke Marechaussee dit bewust heeft gedaan, is zeer begrijpelijk dat T. zich door dit gebrek aan privacy vernederd heeft gevoeld. Weliswaar zou het zo lang mogelijk aanhouden van ondergoed dit gevoel van vernedering iets hebben verminderd, maar ook dat zou niet geheel hebben verhinderd dat verzoeker was blootgesteld aan het zicht van de Marechaussee-ambtenaren, en zou tot gevolg hebben gehad dat hij langer op zijn kleding had moeten wachten. Het feit dat in het Bureau Verwijderingen twee ruimtes waren, waar men zich niet in afzondering kon uitkleden, heeft het gebrek aan privacy ook in de hand gewerkt. Dit was slechts te voorkomen geweest door alle 45 personen zich een voor een achter een gordijn te laten ontkleden. Dit kon echter niet van de Koninklijke Marechaussee worden verwacht, omdat dit vertragend had gewerkt voor de verwijderingsprocedure.

Verder is niet uitgesloten dat in de beleving van T. het vijftien minuten heeft geduurd voordat hij zijn kleding terugkreeg. Begrijpelijk is dat dit voor hem onprettig is geweest. Vanaf het moment dat hij zich kon bedekken met een laken kan echter niet worden gezegd dat de behandeling van T. hierdoor onnodig vernederend is geweest.

12. Door het gebrek aan organisatorische voorzieningen is echter wel veroorzaakt dat de Koninklijke Marechaussee niet heeft kunnen voorkomen dat de wijze van visitatie voor T., en mogelijk ook voor anderen, vernederend is geweest, en daarmee een inbreuk heeft gemaakt op zijn persoonlijke levenssfeer, nog daargelaten dat zij elkaar ook naakt hebben kunnen zien. Hoewel de ambtenaren van de Koninklijke Marechaussee die T. hebben gevisiteerd hiervan geen verwijt kan worden gemaakt, mag een dergelijke organisatiestructuur niet worden afgewenteld op de burger, die hieraan onderworpen wordt. Hiermee is gehandeld in strijd met het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

De onderzochte gedraging is in zoverre niet behoorlijk.

Mede om die reden heeft het de instemming van de Nationale ombudsman dat de Koninklijke Marechaussee sinds mei 2004 eigen ruimtes heeft waar de verwijderingsprocedure wordt gevoerd, en waar de uit te zetten personen zich achter een gordijn kunnen ontkleden.

13. Volgens T. was hij ook door de Koninklijke Marechaussee geboeid, dan wel waren andere dwangmaatregelen jegens hem toegepast tijdens of na zijn visitatie.

Op grond van informatie van de Dienst Vervoer en Ondersteuning van het Ministerie van Justitie wordt aannemelijk geacht dat T. wel geboeid is aangeleverd aan de Koninklijke Marechaussee, maar dat bij overdracht aan de Koninklijke Marechaussee de boeien waren verwijderd. Vanaf dit moment was de Koninklijke Marechaussee verantwoordelijk voor T.

In het verslag van VluchtelingenWerk van 26 augustus 2003 is niet vermeld dat T., na te zijn gefouilleerd, was geboeid. M., die T. kende, heeft dit ook niet verklaard. Wel had hij T. naakt gezien. De twee andere verzoekers, B. en N., hadden een onbekende man naakt en geboeid gezien. In het verslag van de Commissie van Toezicht Detentieplaatsen is vermeld dat een aantal van de uit te zetten vreemdelingen, voornamelijk de groep personen met bestemming Congo, waartoe verzoekers behoorden, zijn geboeid vanwege agressief gedrag, en dat een persoon die had geweigerd zich na de fouillering weer aan te kleden, naakt en geboeid naar de bus was afgevoerd. Daarom wordt aangenomen dat niet T., maar een andere persoon geboeid is geweest, en dat B. en N. deze persoon hebben gezien.

Niet aannemelijk is geworden dat de Koninklijke Marechaussee T. nadat hij was overgedragen, nog handboeien had aangelegd.

Dit klachtonderdeel mist daarom feitelijke grondslag.

14. Ten overvloede wordt opgemerkt dat in strijd met het vereiste van administratieve nauwkeurigheid niet is vastgelegd welke geweldstoepassing jegens welke vreemdelingen is aangewend, terwijl dit op grond van artikel 17 van de Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon opsporingsambtenaar wel is vereist (zie Achtergrond onder 2.). Het gevolg hiervan is geweest dat de Koninklijke Marechaussee niet meer kon nagaan welke personen waren geboeid, en daarmee niet kon aangeven of T. een van deze personen is geweest.

II. Ten aanzien van het onvoldoende informeren over de stopzetting van de verwijdering

Bevindingen

1. Verzoekers klagen erover dat zij onvoldoende werden geïnformeerd over het niet doorgaan van hun verwijdering.
2. De Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee gaf in de reactie op de klacht van verzoekers bij de Koninklijke Marechaussee aan dat aan de Congolese vreemdelingen bewust pas werd verteld dat hun uitzetting niet doorging, toen de Kameroense vreemdelingen aan boord van het vliegtuig waren. Zo werd voorkomen dat de Congolezen de verwijdering van de Kameroense vreemdelingen eventueel nog konden tegenwerken.
3. Volgens verzoekers was niet gebleken waarop dit vermoeden van de Koninklijke Marechaussee was gebaseerd. Zij hadden absoluut niet de mogelijkheid om ook maar iets daartegen te ondernemen en uit niets bleek dat ook maar een van verzoekers zich had verzet.
4. De minister van Defensie heeft in reactie op deze klacht verwezen naar de reactie van de Bevelhebber.

Beoordeling

5. Het redelijkheidsvereiste houdt in dat bestuursorganen de in het geding zijnde belangen tegen elkaar afwegen en dat de uitkomst hiervan niet onredelijk is. Dit houdt in dat de Koninklijke Marechaussee het belang van verzoekers om tijdig informatie te krijgen over hun positie diende af te wegen tegen het belang dat de uitzetting hierdoor niet zou worden gestoord of zelfs verijdeld.
6. Uit het verslag van de Commissie van Toezicht Detentieplaatsen is gebleken dat om 13.00 uur definitief duidelijk was dat de uitzetting van de groep naar Congo niet doorging. De naar Congo en Kameroen uit te zetten vreemdelingen zaten in de bussen door elkaar heen. Uiteindelijk reden de bussen pas om 14.30 uur naar het platform, en was er nog verdere vertraging vanwege een vechtpartij in een van de bussen. Bij het vliegtuig werden de groepen gescheiden. Nadat de vreemdelingen naar Kameroen aan boord gingen, werd aan de anderen verteld dat de uitzetting van hen niet doorging.
7. Verzoekers en de overige personen die naar Congo zouden worden uitgezet behoorden zo spoedig als redelijkerwijs mogelijk en verantwoord is nadat bekend was geworden dat de uitzetting geen doorgang zou vinden, hiervan op de hoogte te worden gesteld, om hen niet langer dan nodig is in onzekerheid te laten over hun positie. De Koninklijke Marechaussee heeft pas nadat de groep personen met bestemming Kameroen aan boord was gegaan aan de groep personen die naar Congo zou worden uitgezet meegedeeld dat hun uitzetting geen doorgang zou vinden, om niet onnodige tegenwerking te krijgen. Dit is niet onredelijk. Het is gebaseerd op een reëel in te schatten vermoeden dat de verwijdering zou worden verstoord. Immers, de Commissie van Toezicht heeft geconstateerd dat een vechtpartij in een van de bussen plaatsvond, en dat juist de groep naar Congo uit te zetten

vreemdelingen zich het meeste had verzet. Daarom valt de Koninklijke Marechaussee niet te verwijten dat men rekende op verzet van de hele groep. Het was niet verantwoord om verzoekers eerder te informeren, omdat beide groepen door elkaar in de bussen zaten. De Koninklijke Marechaussee wilde kennelijk deze groepen niet al bij voorbaat scheiden om niet nog meer onrust te veroorzaken. Hierdoor hebben verzoekers onnodig lang in de bus moeten wachten. Dit zou echter alleen verwijtbaar zijn geweest indien vooraf voorzienbaar was dat de uitzetting naar een van de twee landen vermoedelijk geen doorgang zou kunnen vinden. Hiervan is niet gebleken. Verzoekers zijn dan ook zo spoedig als in dit geval redelijkerwijs mogelijk en verantwoord was op de hoogte gesteld dat hun verwijdering geen doorgang zou vinden.

De onderzochte gedraging is op dit punt behoorlijk.

III. Ten aanzien van de weigering om verzoekers contact te laten opnemen met hun advocaten

Bevindingen

1. Verzoekers hebben er ook over geklaagd dat de Koninklijke Marechaussee heeft geweigerd om hen contact te laten opnemen met hun advocaten. Verzoekster N. was naar een kantoor gebracht waar haar was gevraagd iets te ondertekenen. Zij mocht niet haar advocaat bellen.

2. De minister van Defensie heeft in zijn reactie op de klacht aangegeven dat hij de klacht ongegrond achtte. Niet meer viel na te gaan of verzoekers expliciet hadden verzocht om contact op te nemen met hun raadslieden. Wel hadden verzoekers al eerder bijstand gekregen van de huidige raadslieden, en waren zowel verzoekers als hun raadslieden op de hoogte van hun uitzetting, aldus de minister.

3. De Bevelhebber had in zijn reactie van 28 januari 2004 op de klacht van verzoekster N., dat zij gedwongen was om iets te ondertekenen, aangegeven dat N. vlak voor de uitzetting een tweede asielverzoek had ingediend. Daarom was zij naar een kantoor binnen de Afdeling Verwijderingen gebracht om over dit verzoek te worden gehoord door medewerkers van de IND. Dit tweede asielverzoek was direct afgedaan. Na het gehoor was N. weer teruggebracht.

Beoordeling

1. Het beginsel van fair play houdt voor bestuursorganen in dat zij burgers de mogelijkheid geven hun procedurele kansen te benutten. Dit houdt in dat een bestuursorgaan in het kader van een procedure niet aan een burger onnodig het recht mag ontzeggen op bijstand van een advocaat.

2. Niet is komen vast te staan of verzoekers, of verzoekster N. in het bijzonder, daadwerkelijk hebben verzocht om bijstand van een advocaat, omdat hierover niets is vastgelegd, en de gemachtigden geen contact meer met verzoekers hadden, zodat ook zij hierover geen nadere informatie konden verstrekken.

Op dit punt kan geen oordeel worden gegeven.

Hierbij moet wel worden opgemerkt dat wanneer pas in de allerlaatste fase van een uitzetting asiel wordt gevraagd het honoreren van een verzoek om rechtsbijstand om praktische redenen niet zonder meer vanzelfsprekend is.

IV. Ten aanzien van het niet geven van schadevergoeding aan T. voor het verlies van geld en enige kledingstukken en aan alle verzoekers voor het ten onrechte lange tijd niet verschaffen van eten en drinken.

Bevindingen

1. Verzoeker T. klaagt erover dat hij in de haast en uit angst toen hij zich weer mocht aankleden zijn riem, sokken en zijn onderhemd was vergeten aan te trekken. Hij stelde dit bedrag aan kleding op € 40,-. Ook was hij € 54,- aan contant geld kwijt. Hij achtte de inbreuk op zijn lichamelijke integriteit zodanig dat hij schadevergoeding wenste van € 500,-. Ook de andere verzoekers misten hun persoonlijke eigendommen.

2. De minister van Defensie verwees naar de reactie van de Bevelhebber. De Bevelhebber heeft in reactie op de klacht laten weten dat T. zijn riem moest afgeven. Deze was in de fouilleringszak gedaan. Kort voor de landing in het land van bestemming wordt deze zak, alsmede de waardezak met geld aan de uitgezette vreemdeling teruggegeven. Omdat deze vlucht was geannuleerd, zijn alle waarde- en fouilleringszakken overgedragen aan de Dienst Vervoer en Ondersteuning van het Ministerie van Justitie. Deze Dienst bracht de vreemdelingen terug. Voor wat betreft de riem en het geld verwees de Bevelhebber naar deze Dienst. Voor wat betreft de sokken en het onderhemd achtte hij het onwaarschijnlijk dat T. kledingstukken zou zijn vergeten, omdat de te fouilleren personen constant onder toezicht stonden van de fouilleringsploeg, en deze zou kledingstukken hebben aangereikt indien deze zouden worden vergeten. Er waren in ieder geval geen kledingstukken achtergebleven bij het Bureau Verwijderingen.

3. De Bevelhebber had in reactie op de klachten van alle vier verzoekers laten weten dat hij de klacht dat verzoekers de hele dag in de bus hadden gezeten zonder dat hun eten en drinken was verstrekt, gegrond achtte. Niet kon worden voorkomen dat verzoekers lange tijd in een cellenbus hadden moeten verblijven. Hoewel hij betreurde dat geen andere ruimte mogelijk was geweest, achtte hij dit verblijf wel geoorloofd. Aan boord van het vliegtuig zou aan verzoekers eten en drinken zijn verstrekt. De Marechaussee had aan de inzittenden van de bus echter op enige moment voedsel moeten verstrekken. Hij bood

verzoekers hiervoor zijn verontschuldigen aan. Hij zag echter geen aanleiding om hiervoor immateriële schade te vergoeden.

Beoordeling

4. Er is ruimte voor een vergoeding uit coulance in de situatie waarbij ten gevolge van fouten van een bestuursorgaan burgers uitgaven hebben gedaan die zij anders niet zouden hebben gedaan of anderszins schade hebben geleden. In die situatie vraagt de billijkheid om vergoeding van deze kosten, of een tegemoetkoming aan de burger.

5. Ten aanzien van de riem en het geld van T. heeft de Bevelhebber terecht verwezen naar de Dienst Vervoer en Ondersteuning van het Ministerie van Justitie. Ten aanzien van de kledingstukken kan de Bevelhebber worden gevolgd in zijn lezing dat het niet aannemelijk is dat verzoeker zijn sokken en zijn onderhemd zou zijn vergeten zonder dat de toezichthoudende fouilleringsploeg dit zou hebben gezien. Daarom is niet aannemelijk dat door toedoen van de Koninklijke Marechaussee verzoeker zijn sokken en zijn onderhemd zou zijn kwijtgeraakt. Ten aanzien van de overige persoonlijke bezittingen van de andere verzoekers is ook de Dienst Vervoer en Ondersteuning verantwoordelijk. Voor het toekennen van een schadevergoeding door de minister van Defensie was op dit punt dan ook geen reden.

De onderzochte gedraging is in zoverre behoorlijk.

6. Ten aanzien van het verblijf in de cellenbus kan aan de Koninklijke Marechaussee niet het verwijt worden gemaakt onjuist te hebben gehandeld, of geen gebruik te hebben gemaakt van voorzieningen terwijl dit wel mogelijk was geweest. Er was immers geen andere ruimte beschikbaar waar verzoekers konden worden ondergebracht. Echter, het gebrek aan deze organisatorische voorzieningen heeft wel tot gevolg gehad dat verzoekers een hele dag in de bus hebben moeten verblijven. Daarnaast was het wel verwijtbaar, en de Bevelhebber heeft dit ook erkend, dat deze groep personen de hele dag geen eten en drinken heeft gekregen. Hiermee is tekortgeschoten in de minimale zorg die had moeten worden verleend. De Commissie van Toezicht Detentieplaatsen heeft ook terecht geconcludeerd dat de behandeling als gevolg van de volstrekt onvoldoende infrastructuur in sommige gevallen, en in elk geval van personen die aan handen en voeten waren gebonden, niet menswaardig was te noemen. Daarbij komt dat de wijze waarop de visitatie heeft plaatsgevonden vernederend wordt geacht en een inbreuk op de persoonlijke levenssfeer heeft gevormd.

Echter, de aard van deze overheidstaak en de omstandigheden waaronder die moet worden vervuld, brengt in dit geval met zich dat de gemaakte inbreuk in het vertrouwen in de overheid, niet wordt gecompenseerd door middel van een geldelijke vergoeding. De Nationale ombudsman acht het meer passend, dat feitelijk wordt gewerkt aan een verbetering van de situatie, zodat een herhaling daarvan wordt voorkomen.

De onderzochte gedraging is in zoverre behoorlijk.

V. Ten aanzien van het niet teruggeven van de persoonlijke eigendommen door de Dienst Vervoer en Ondersteuning van het ministerie van Justitie

Bevindingen

1. Verzoekers hebben er over geklaagd dat T. een riem miste en € 54,- en de andere drie verzoekers hun persoonlijke eigendommen misten.

2. De minister van Justitie liet in zijn reactie van 30 maart 2005 op de klacht aan de Nationale ombudsman het volgende weten. Bij het transport van verzoeker T. was naar alle waarschijnlijkheid bij gebreke daarvan geen bagage meegegeven, omdat ambtenaar D. van de Dienst Vervoer en Ondersteuning had verklaard dat hij aan de hand van de preciosa lijst van die dag had gezien dat geen preciosa waren meegenomen. Onder preciosa worden verstaan waardevolle goederen en geld. Ambtenaar O. van deze Dienst had verklaard dat hij de uit te zetten vreemdelingen 's morgens naar de Koninklijke Marechaussee had vervoerd, en dat hij had gezien dat enkele koffers of tassen niet waren voorzien van een label. Ook had hij gemerkt dat enkele vreemdelingen geen enkele vorm van medewerking verleenden als hun werd gevraagd welke koffer of tas bij wie hoorde. Ambtenaar E., die de dienst van O. had overgenomen, had verklaard dat de vreemdelingen met bestemming Congo bij hem in de bus waren geplaatst, en dat alle nog aanwezige koffers en tassen eveneens in de bus waren geplaatst. Deze hoeveelheid bagage was zo groot, dat ook in het gangpad bagage stond. De vreemdelingen werden naar Zestienhoven gebracht. Daar werd de bagage ook heengebracht. Door het uitzetcentrum Zestienhoven werd de bagage uitgezocht. Onderweg waren drie vreemdelingen eerst naar het Grenshospitium in Amsterdam gebracht. Hun bagage was ook meegenomen naar Rotterdam, en was daar uitgezocht.

Beoordeling

3. Het vereiste van administratieve nauwkeurigheid houdt in dat bestuursorganen secuur werken. Dit vereiste houdt in dat een bestuursorgaan zorgvuldig om moet gaan met de door de burger verstrekte goederen en dat informatie hierover in de administratie moet kunnen worden teruggevonden. Dit klemmt te meer indien het om belangrijke persoonlijke bescheiden of om geld gaat.

4. Verzoekers hebben niet aangegeven welke koffers en/of tassen zij bij zich hadden, en hoe deze er uit zagen. Evenmin hebben zij aangegeven welke persoonlijke eigendommen zij bij zich hadden gehad en welke goederen hiervan niet waren teruggegeven. Daarom is door gebrek aan informatie niet na te gaan of aan hen persoonlijke eigendommen niet zijn teruggegeven. Aangezien de Dienst Vervoer en Ondersteuning heeft aangegeven dat in

het Grenshospitium Rotterdam de bagage was uitgezocht, wordt ervan uitgegaan dat de bagage van verzoekers ook aan hen zal zijn teruggegeven. Van het tegendeel is niet gebleken. Daarom is niet gebleken dat de Dienst Vervoer en Ondersteuning op dit punt een verwijt valt te maken. Er is geen reden om te twijfelen aan de verklaring van de Dienst Vervoer en Ondersteuning dat van T. geen preciosa, te weten waardevolle goederen of geld, was meegenomen. Ook ten aanzien van T. is dan ook niet gebleken dat de Dienst Vervoer en Ondersteuning op dit punt een verwijt treft.

De klacht mist feitelijke grondslag.

Uit de onderzochte klacht kwam naar voren dat de Koninklijke Marechaussee personen, die via Schiphol uit Nederland moesten worden verwijderd, niet kon onderbrengen in een ruimte. Deze mensen moesten de hele dag in cellenbussen verblijven. Sommigen van hen waren aan handen en voeten gebonden. Ook kregen zij de hele dag geen eten en drinken. Zij mochten de bus alleen verlaten voor het veiligheidsonderzoek. Dit onderzoek was vernederend, omdat meerdere personen zich helemaal moesten uitkleden, in het zicht van elkaar en Marechaussee ambtenaren. Vervolgens moesten zij ruim tien minuten met een laken om op hun kleding wachten. De Nationale ombudsman constateert dat de behandeling van deze mensen, die afhankelijk waren van de zorg van het bestuursorgaan, in totaal beschouwd niet respectvol is geweest.

Daarom heeft de Nationale ombudsman er met instemming van kennis genomen dat een nieuw verwijdercentrum in gebruik is genomen. Dit centrum voldoet aan de vereisten om groepen personen tijdelijk onder te brengen. De situatie zoals deze verzoekers hebben ondervonden behoort dan ook niet meer te kunnen voorkomen.

De Nationale ombudsman wil benadrukken dat ook in moeilijke omstandigheden een bestuursorgaan een doelgerichte en efficiënte afdoening niet mag laten gaan boven een behandeling met respect voor de menselijke waardigheid. Hij komt daarmee tot het volgende aandachtspunt:

Ook in voor het overheidsorgaan lastige omstandigheden is het van belang dat bij de bejegening van personen de menselijke maat niet uit het oog wordt verloren.

Conclusie

De klacht over de onderzochte gedraging van de Koninklijke Marechaussee te Schiphol,

is gegrond:

- ten aanzien van de wijze waarop de visitatie van verzoeker T. heeft plaatsgevonden, aan het zicht waarvan anderen zijn blootgesteld, wegens schending van het recht op eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer.

en niet gegrond:

- ten aanzien van het niet op de hoogte brengen dat de verwijdering niet door zou gaan;
- ten aanzien van het niet geven van een tegemoetkoming wegens het verlies van geld en van enige kledingstukken aan T. en voor het ten onrechte niet verstrekken van eten en drinken;
- ten aanzien van het boeien van T.

Ten aanzien van het weigeren om contact op te nemen met een advocaat kan geen oordeel worden gegeven.

De klacht over de onderzochte gedraging van de Dienst Vervoer en Ondersteuning van het Ministerie van Justitie is niet gegrond.

De Nationale ombudsman heeft met instemming ervan kennisgenomen dat met ingang van mei 2004 de Koninklijke Marechaussee een nieuw verwijdercentrum in gebruik heeft genomen.

aanbeveling

Aan de minister van Defensie wordt in overweging gegeven om (interne) regelgeving op het punt van veiligheidsmaatregelen op te stellen voor wat betreft de bevoegdheid om de maatregel van visitatie toe te passen, in welke gevallen deze maatregel kan worden toegepast en op welke wijze de visitatie zal plaatsvinden.

Onderzoek

Op 23 juni 2004 ontving de Nationale ombudsman een verzoekschrift van de heren M., B., en T. en mevrouw N., ingediend door mevrouw mr. L.J.P. Mentink, advocaat te Alkmaar, en mevrouw mr. E.A.P. Zwart, advocaat te Beverwijk, met een klacht over een gedraging van de Koninklijke Marechaussee te Den Haag.

Naar deze gedraging, die wordt aangemerkt als een gedraging van de minister van Defensie en de minister van Justitie, werd een onderzoek ingesteld.

In het kader van het onderzoek werd de minister van Defensie en de minister van Justitie verzocht op de klacht te reageren en een afschrift toe te sturen van de stukken die op de klacht betrekking hebben. Daarnaast werd betrokken ambtenaar L. de gelegenheid geboden om commentaar op de klacht te geven. Hij maakte van deze gelegenheid geen gebruik.

Tijdens het onderzoek kregen de minister en verzoekers de gelegenheid op de door ieder van hen verstrekte inlichtingen te reageren.

Het resultaat van het onderzoek werd als verslag van bevindingen gestuurd aan betrokkenen.

De minister van Defensie berichtte dat het verslag hem geen aanleiding gaf tot het maken van opmerkingen.

Verzoekers en de minister van Justitie gaven binnen de gestelde termijn geen reactie.

Informatieoverzicht

De bevindingen van het onderzoek zijn gebaseerd op de volgende informatie:

- Brief van VluchtelingenWerk aan de Koninklijke Marechaussee van 26 augustus 2003.
- Brieven van de gemachtigden aan de Koninklijke Marechaussee van 11 en 15 september 2003.
- Brief van de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee van 28 januari 2004 aan de gemachtigde van verzoeker T.
- Brief van de Bevelhebber van de Koninklijke Marechaussee van 5 februari 2004 aan de gemachtigde van verzoekers N., M. en B.
- Verslag van de Commissie van Toezicht Detentieplaatsen van 20 augustus 2003.
- Brieven van verzoekers van 21 juni 2004, 3 november 2004 en 21 juni 2005 aan de Nationale ombudsman.
- Brieven van de minister van Defensie aan de Nationale ombudsman van 5 september 2004 en 3 maart 2005.
- Brief van de minister van Justitie aan de Nationale ombudsman van 30 maart 2005, met als bijlagen verklaringen van ambtenaren van de Dienst Vervoer en Ondersteuning.
- E-mailberichten van de minister van Defensie van 6 januari 2006 en 17 februari 2006 aan de Nationale ombudsman.

Bevindingen

Zie onder Beoordeling.

Achtergrond

1.1. EG-verordening nr. 2320/2002 van 16 december 2002 tot vaststelling van gemeenschappelijke regels op het gebied van de beveiliging van de burgerluchtvaart.

“BIJLAGE

1. DEFINITIES

(...)

22. “Beveiligingsmaatregelen”: middelen ter voorkoming van het binnenbrengen van verboden voorwerpen.

23. “Beveiligingsonderzoek”: de toepassing van technische en andere middelen die tot doel hebben verboden voorwerpen aan te wijzen en/of te detecteren.

(...)

4. PASSAGIERS EN HANDBAGAGE

4.1. Beveiligingsonderzoek van passagiers

1. Alle passagiers (...) worden onderzocht teneinde te voorkomen dat verboden voorwerpen in een om beveiligingsredenen beperkt toegankelijke zone en aan boord van het vliegtuig worden gebracht. Passagiers worden onderzocht volgens de onderstaande methoden:

a. fouillering; of

b. onderzoek met een metaaldetectiepoort (...)

(...)

3. De bevoegde autoriteiten kunnen categorieën instellen van personen die onderworpen worden aan speciale onderzoeksprocedures (...)

4. Er worden beveiligingsvoorzieningen getroffen voor passagiers die de orde kunnen verstoren.”

1.2. EG-verordening nr. 622/2003 van 4 april 2003 tot vaststelling van maatregelen voor de tenuitvoerlegging van de gemeenschappelijke basisnormen op het gebied van de beveiliging van de luchtvaart.

“Gelet op Verordening (EG) nr. 2320/2002 (...)

Overwegende hetgeen volgt:

1. De Commissie moet maatregelen vaststellen voor de tenuitvoerlegging van gemeenschappelijke basisnormen voor de beveiliging van de luchtvaart in de hele Europese Unie. Een verordening is daarvoor het meest geschikte instrument.

2. Overeenkomstig Verordening (EG) nr. 2320/2002 en om wederrechtelijke daden te voorkomen zouden de maatregelen in de bijlage bij deze verordening geheim moeten zijn en niet gepubliceerd moeten worden.”

In de bijlage bij deze verordening, die gelet op het bovenstaande geheim dient te blijven, is onder meer bepaald dat beveiligingsmaatregelen kunnen worden genomen jegens passagiers die de orde kunnen verstoren. Visitatie is hierin niet apart vermeld.

2. Wet van 15 januari 1958, houdende nieuwe regelen omtrent de luchtvaart (Luchtvaartwet, oud)

§ 3. Controle van personen en bagage

Artikel 37f

“1. De exploitant van een luchtvaartterrein doet de personen die als passagiers aan boord gaan van een luchtvaartuig, alsmede hun handbagage, door het beveiligingspersoneel controleren op de aanwezigheid van voor bedreiging geschikte voorwerpen.”

Artikel 37 h

“1. De controle, bedoeld in artikel 37f, eerste lid, omvat

- a. een onderzoek met behulp van daartoe bestemde detectieapparatuur van passagiers en handbagage;
- b. steekproefsgewijs (...) een onderzoek van passagiers aan hun kleding (...)
- c. de stelselmatige uitvoering van het onderzoek aan kleding van passagiers en van handbagage in door Onze Minister van Justitie bij ministeriele regeling te bepalen gevallen.”

3. Regeling Toezicht Luchtvaart

Artikel 96:

“1. De gezagvoerder is gedurende de vlucht van het luchtvaartuig verantwoordelijk voor de vluchtuitvoering en voor de veiligheid van het luchtvaartuig en de inzittenden daarvan.

2. Hij is bevoegd de nodige maatregelen te nemen ter waarborging van de veiligheid van de vlucht, alsmede tot het nemen van alle redelijke maatregelen, vrijheidsbeperking

daaronder begrepen, ter verzekering van de orde en discipline aan boord en om hem in staat te stellen personen die de orde aan boord verstoren of de veiligheid van de vlucht in gevaar brengen aan de bevoegde autoriteiten over te dragen.”

4. Ambtsinstructie voor de politie, de Koninklijke Marechaussee en de buitengewoon Opsporingsambtenaar

§ 4. Melding geweld

Artikel 17:

“1. De ambtenaar die geweld heeft aangewend, meldt de feiten en omstandigheden dienaangaande, alsmede de gevolgen hiervan, onverwijld aan zijn meerdere.

2. De melding, bedoeld in het eerste lid, wordt door de meerdere terstond vastgelegd op een daartoe door Onze Ministers van Justitie en van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties bij ministeriële regeling vastgestelde wijze.”

Hoofdstuk 4. Handboeien

Artikel 23:

“De ambtenaar die gebruik heeft gemaakt van handboeien als bedoeld in artikel 22, eerste lid, meldt dit onverwijld schriftelijk aan de meerdere, onder vermelding van de redenen die tot het gebruik van handboeien hebben geleid.”

Artikel 28

“1. De ambtenaar onderzoekt de ingeslotene direct voorafgaand aan de insluiting op het politie- of brigadebureau door het aftasten en doorzoeken van diens kleding op de aanwezigheid van voorwerpen die tijdens de insluiting een gevaar voor de veiligheid van de betrokkene of voor anderen kunnen vormen.

2. Bij het aantreffen van voorwerpen als bedoeld in het eerste lid, neemt de ambtenaar deze in bewaring.

3. Het onderzoek, bedoeld in het eerste lid, wordt zoveel mogelijk uitgevoerd door een ambtenaar van hetzelfde geslacht als degene die aan het onderzoek wordt onderworpen.”

Artikel 29:

“1. De ambtenaar kan slechts van de ingeslotene verlangen dat deze zich ontkleedt indien:

a. de kleding tijdens de insluiting een gevaar voor de veiligheid van betrokkene of van anderen kan vormen en een hulpofficier van justitie daarvoor toestemming heeft gegeven;

b. de kleding tijdens de insluiting naar het oordeel van de arts een gevaar voor de gezondheid van betrokkene of van anderen kan vormen.

2. De ambtenaar neemt de kleding, bedoeld in het eerste lid, in bewaring en draagt zorg voor vervangende kleding."

In de Nota van Toelichting op deze artikelen staat dat het aftasten en doorzoeken van kleding niet inhoudt dat de ingeslotene zich hiervoor van zijn kleding moet ontdoen of dat deze kleding ten behoeve van het onderzoek zou moeten worden afgegeven. Van de ingeslotene kan alleen worden verlangd dat hij zich van zijn kleding ontdoet indien zich een situatie voordoet zoals omschreven in artikel 29.